

1 Tesalonike

Pauloŋe Tesalonike yeŋgât akmâ Anutu mepaimŋe miep.

¹ Nâ Paulo akto galalogâtne Sila akto Timoteo nenŋe Tesalonike kepian gâtŋe Anutu Ewenenŋe akto Humonenŋe Yesu Kristo yâkgât kâmotyetŋe ye oloŋyegiat aregât kulem esenŋe ire kulemgoen. Yeŋgât hin nâŋgân. Anutuŋe yeŋgât okot âlep akyeŋgimbo biwiyenŋe sândugeâkgât nâŋgân.

² O galalupne, ye hârokgât hokboâk hokboâk Anutu mepaimŋe mem ulilaŋmaen.

³ Amâ hingât. Ye biwiyenŋe Yesugâlân katmâ okot âlep aganmai aregât agak meme âlepŋe mem âgâmai. Akto Humonenŋe Yesu Kristo are lâmgom han biwi golâk manmai aregât âiâk âlepŋe memâk manbiâ biwiyenŋe bo hionmap. Aregât Anutu Ewenenŋe mepaimŋe memaen.

⁴ Galama nen hin nâŋgâmaen. Anutuŋe han kalem akyeŋgim mem kepilâyegep.

⁵ Hain akyeŋgiepgât pat âlep den mem arim makyenŋienŋe den yânŋe bo agep. Are kârikŋe olop akto Heakŋe olop akto okot owâiŋe olop agep. Akto yeŋgâlân malionân yeŋgât akmâ siâ me siâ akmâ meyion are nâŋgâi.

⁶ Aregât agak memenenŋe meyi. Dâ areâk bo. Sop ain luâk siânŋe bâleŋe akyeŋgimbiâ are hanâk dâm Anutugât den membiâ umatŋe kakyeŋân dondâ âgâambo Anutugât Heakŋe tân yeŋgumbo

okot âlep humo nângâyi, aregât Humonennjaet agak meme akto nengât agak meme meyi.

⁷Ye hain akmâ hâk hilâlâm dondâ nângâyi aregât benne hanâk dâm herone agi. Aregât Yesugât kâmolân gâtne Makedonia hânân akto Akaia hânân manmai arekne yengât pat nângâm agak meme yeñe hainâk meyi.

⁸Akto Makedonia akto Akaia areâk bo. Bi-wiyene Anutugâlân katmâ manmâ âgâyi aregât pat sambelem arimbo kepia bikne bikne hârok nângâyi, aregât yengât dengât âi lâuwâne bo memberen.

⁹Akto nen pup pup yengâlân togoyion amâ den pat âlepne nângâm herone akmâ okot âlep aknengim mangan nenekmâ lâpio hepun yekmâ Anutu konok manman âlepne akto den bunne damunne are hoñ bawa agaņi a hârok makmâ miawakbiâ sambelem arimap.

¹⁰Dâ areâk bo. Anutune nanne momonânba oloņdo agalep yâkne kuk bâlene miawakbiap aregât nengât moep aregât nen Yesugât kâmolân gâtne kugân bo kinbaen. Aregât yeñe himbimânba purik katbiapgât lâmgom manmai.

2

Paulomanje Tesalonike yengât akmâ âi meyi.

¹Galalupne, nen yengâlân togom makyenģienne bunne miawak yengiep are emelâk nângâyi.

²Akto ulik gulik Pilipi kepia ain ariyion ain umatne metne aknengiyi pat are emelâk nângâyi. Ainba Anutugât den pat âlepne are ye makyenģiwerâm togoenģe sop ainâk Tesalonike gâtne bikņande kuk bâlene humo aknengimbiâ

hanâk dâm den pat âlepne makyenjiyon aregât pat ye emelâk nângâyi.

³⁻⁴ Akto aregât lâuwâne makbe. Anutuņe nengât nângât den pat âlepne arim makyenjiwai dâm huņgun nengiep aregât luâkne nenekbiâ huraguâk bo dâm âmâ Anutuņe kambiam nenņe ekmap yâkne nenekto huraguâk dâm aregât den pat bunņe makmâ agak meme âlepneâk mem manmâ lau tu den bo makmaen.

⁵ Aregât ye lau tu den bo makyenjaminiongât pat are nângâyi. Akto hângât wan me wan bo egâlianminion are nengât Anutuņe nângâep.

⁶ Akto Kristogât âi luâk kotnenņe Aposolo nenņe âmâ Anutuņe nângâmbo huraguâkgât makyenjimaen. Dâ nen âmâ hain akmâ âmâ luâk bikņande akto yeņe kotnenņe mem agatbaigât âi bo mem makyenjaminion.

⁷ Gârâmâ nen âmâ âmbâleņe nanaņlupyenņe yaiwâk damunyenņe akmai dop hainâk akmâ yaiguâk akyenjiyon.

⁸ Akto okot âlep akyenjim aregât Anutugât den pat âlepne are makyenjiyon. Dâ areâk bo. Yeņgât okot âlep dondâ nângâm aregât hâk biwinenņe yeņgiwaengât nângâyion.

⁹ Akto nenņaet hâk tângogât âi kârikne mem manmâ hândâk hilâm hârok âi mem, “Tesalonike gâtņande sot me wan me wan nengimbiâ yeņgât wan me wan bo akbop.” dâm aregât âinenņaet puliņe nenâkâ sot wan puligoyion. Akto sop ainâk âi are hutņân den pat âlepne makyenjim malion are nângâi.

¹⁰ O Galalupne, nenņe ye biwiyenņe Yesugâlân kali yeņgât wan me wan akyenjenņe ârândân

agep are ye akto Anutu nenekbiâ agak meme âlepñeâk akto wan siâ bâleñe bo agep.

¹¹ Akto luâk siâñe nananjupñe damunyeñe akmap dop hainâk nen âmâ yengâlân ikinjeâk ikinjeâk

¹² nânghâ nânghayeñe mem owâiñe ketugum biwiyene herone agâk dâm makyengiyion. Akto Anutuñe damunyeñe akmâ ikinjet manman âlepñân katyekbiapgât yengonmap are luâk yânñande nânghayengimbiâ bâliwopgât agak meme âlepñeâk mem manmâ âgâwei hain dâm makyengiyion.

Tesalonike gâtñande umatñe miawak yengimbo kârikñe akmâ kilî.

¹³ Akto ulikñân Anutugât den makyengienneñe ainâk den ire amâ den yânñe hain are bo dâyi amâ Anutugât den bunñe dâm meyi den irekñe ye biwiyene Yesugâlân kali yengât biwiyenân âi kârikñe memap. Aregât Anutu hokboâk hokboâk mepaimñe memaen.

¹⁴ O galama, Yuda luâk Yuda hânân manmâ Anutugât kâmolân gâtñe biwiyene Yesu Kristogâlân kali are yâk yengât kâmolân gâtñande bâleñe akyengimbiâ hâk hilâlâm mendâi ye aregât pat nânghâm watbiâ yengât kepiân gâtñande bâleñe akyengimbiâ hâk hilâlâm hainâk nânghâm manmâ gayi.

¹⁵⁻¹⁶ Akto Yuda luâk biwiyene Yesugâlân bo kali yâk yengât pat makyengiwe. Yâk yengât hakulupyeñe ulikñân Anutugât Propete yengumbiâ moyi. Akto hinñe Yesu Humo gai kombiâ moep. Akto areâk bo. Hinñe Aposolone

Yuda luâk bo manmai are makyenġimbiâ biwiyenġe Yesugâlân katbiâ heŋgemgo yekbop dâm wat nenekmai. Hain akmai aregât luâk âmbâle hârok bâleŋe akyenġimai. Akto Anutuŋe yekmâ bâin bâleŋe akto dosayenġe humo aktâp dâm kuk bâleŋe akyenġimbo umatŋân mandâi.

Pauloŋe Tesalonike yekberâm ukenġe nânġâep.

¹⁷ Gârâmâ galalupnenġe, umatŋe arekŋe yenġâlânba watnenekto hepunyektenġe sop bâlensiâ yu aktâp. Are han biwinenġe bo. Hâknenġandeâk bâlâk manmâ mesak gosak agionġât yekbaenġât nânġâenġe humo akto yenġâlân togowerâm agion.

¹⁸ Aregât togom yekne dâm maġion. Dâ nâmâ Paulo nune âmâ sop siân akto siân togowerâm dâre Niambiŋe dâp tiginēep.

¹⁹ Gârâmâ nenġe yenġât nânġâm mâruyenġe akmâ kotnenġe âġâkġât akmaen aregât hâmbâi Humonenġe Yesu Kristo togomboân âmâ enemġân kinmâ âmâ yenġât kambiam âlep akbaen.

²⁰ Ye amâ nengât egâlianġ gogâleanġ nenġe akto yekâ nânġâm âmâ heronġe maronġe nânġâmai.

3

Pauloŋe Timoteo huŋġunaŋdo ariep.

¹ Galalupne, nen hain manmâ enem dewunyenġe ekne dâm malion aregât bâin lâuwâne bo lâmgoweren dâm nâ akto Sila netŋeak Atenġ kepijan manmâ Timoteo yenġâlân huŋġun aŋiot.

² Akto galanetŋe Timoteo net olop Kristogât den pat makyenġim Anutu hoŋ bawa aġaŋmaenġât huŋġun aŋdetŋe yenġâlân togoep. Net Tesalonike

kepian gâtne biwiyene kârikne kilâkgât Timoteo arim den sami makyenngimenâ biwiyene sândugeâk dâm hungun anđetne yenğâlân togoep.

³ Ye dâtne metne kaknân manmâ yeugewâigât Timoteo hungunaniot. Ye hin nânğâi. Nen hârok nengâlân umatne hinare miawaknengimbo ârândân akmap.

⁴ Aregât akmâ nen uliknân yenğâlân manmâ den hin makyenngiyion. Luâk biknande bugâne nenguwai, dâyon den are emelâk kârigiep a nânğâi.

⁵ Aregât, “Ye gain gain mandâi? Biwiyene Yesugâlân kârikne kindâp me Hâwât Amboņe Bâleņe yâkne hâwâtyekto den nenņe hepunbiâ yân gem bo agep me?” dâre kambiamne indembo bân ageine umatne iregât hirik dâm indânğân bam bâliwâigât Timoteo hungun anđere yenğâlâi togoep.

Timoteone purikatmâ Tesalonike yenğât pat Paulo maganep.

⁶ Wei galalupne, Timoteone ye hepun yekmâ purik katmâ hinņeâk netğâlân togo hin maknetkiep, “Yesugât kâmot Tesalonike kepian manmai arekne okot âlep aknengim biwiyene Yesugâlânâk katbiâ talep. Akto nengât nânğâ nengimâk manmai. Akto nenņe ye enem dewunyeņe ekberâm agion yeņe hainâk nen nenekberâm aktâi.” dâm maknetkimbo herone dondâ nânğâyiot.

⁷ Aregât ire âmâ umatnân manden akto bugâne nengumaiân nen âmâ biwiyene kali hainâk katmâ mandâi den are nânğâenņe biwinenņe kârikne ketugu nenekto kambiamnenņe sândugeâp.

⁸ Aregât âmâ ye Humogâlân kârikne tatberâi amâ benne nen gai âlepñânâk manberen. Amâ nângâ nângânenne bo gulip akberâp.

⁹ Aregât nenne Anutunennaet enemñân kinmâ âmâ yengât dondâ mârumaen. Akto hain akmaigât gain gain Anutu okot âlep humo warjmâ mepaimne mendenne bunne akbiap?

¹⁰ Aregât hilâm hândâk âi humo dondâ mem hin ulilañmaen, “O Anutu, Tesalonike gâtne yâkne biwiyene kat katgât bâlensiâ yeukne akto âmâ nenne âlepne ârândân ketuguwaen aregât dâp hekat nengimenâ arim tân yenguaen.” dâm ulilañmaen.

¹¹ Nen hain ulilañmaen aregât bikne amâ hin, Anutu Ewenenne akto Yesu Humonenne yâkne dâp hekat nengimbela âlepne dowâk yengâlân to-gowaen.

¹² Akto nenne okot âlep nângâ yengimaen dop hainâk Humonenñande tânyengumbo okot âlep agañmâ akto luâk âmbâle yânne okot âlep akyengiwei.

¹³ Aregât miawagâkgât biwiyene mem kârikne ketugu yekbiâp. Hain akmâ benne hâmbâi Humonenne Yesu are akto ikinne kâmolân gâtne ârândân manbai are olop peniañgim ye akto nen menenekbiap. Sop ain âmâ Tesalonike gâtne yengât biwiyene Anutu Ewenennaet dewunñân katmai are bunne akbiapgât ulilañmaen.

4

Manman nenne ârândânâk yeâkgât damunne akbaen.

¹ Galama, den bânne ire makmâ kepikmâ Yesu Humonenne yâkgât akmâ makyengiennne nângâm

henngemgoweï. Ulik gulik agak meme Anutuŋe egâlianŋmap are mem manbiâ âmâ heronje akmap. Aregât keiŋe makyenŋienŋe nânŋâyi. Nânŋâm mem manmâ âgâmbiâ unak miawaktâp aregât dondâŋe mem âgâwei.

² Akto ulikŋân Humonenŋe Yesuŋe wan me wan akŋet dâmap yâkŋe wâtŋe aknengimbo keiŋe makyenŋiyion are nânŋâi me?

³ Anutuŋe agak meme âlepŋe mem manŋet dâm yenŋonlep aregât luâkdâ âmbendâ bo hepun akmâ ba anŋâ hanâk hanâk bo meyekbei. Aregât Anutuŋe nânŋâmbo bo huragumap.

⁴⁻⁵ Akto kambiamyene egâlian are âlepŋeâk kilâk dâm luâk âmbâle Anutu bo nânŋâmai are bi-wiyene hanâk hanâk egâlian akmâ manmai nen hain akbâen dâm kambiamyene damunŋe akmâ manbiâ luâk yânŋande akto Anutu yâkŋe yekbiâ huraguwiapgât âmbâle membiâ huraguwiâp.

⁶ Akto Humonenŋande bâleŋe akmai areyengât umatŋe kutigitbiap aregât keiŋe makyenŋiyion. Aregât galalupyene bâleŋe akyenŋiwâigât galalupyenŋaet âmbâle olop bo manbei.

⁷ Aregât keiŋe hin. Anutuŋe agak meme âlepŋe mem manŋet dâm nengonlep amâ agak meme are helen ketugunet dâm bo nengolep.

⁸ Aregât luâkŋe den ire hamianŋmai amâ luâk den bo hamianŋmai amâ Anutu ikinŋaet Heak yenŋimap are hamianŋmai.

⁹ Galama, imâ den siâ. Emelâk galalupyene hârok kambiam âlep yenŋimai aregât keiŋe Anutuŋe makyenŋimbo nânŋâyi aregât gala okot âlep aganŋinet dâm siâkâ bo makyenŋiweren.

¹⁰ Akto yeŋe Yesugât kâmolân gâtŋe Makedonia hânân manmai are hârok okot âlep akyeŋimai. Aregât nenŋe ye wan akmai are wârakmâ membriâ miawakmâ yembiapgât hain kulemgoen.

¹¹ Akto den siâ hin hâwâtyekmâ makyeŋiyion. Bam gutmâ ariwai me togowai me kepia siân siân manmâ âmâ den kot kamboŋ agak bâlâk bo akbei. Akto bâtyeŋande âi mem manbei dâm makyeŋiyion.

¹² Hain akbiâ âmâ Anutu bo nânŋaŋmai yâkŋe yekbiâ ârândâŋ akbiâp. Akto mop miawakyeŋimbo bikŋande tân yeŋgumbiâ bo dâweigât makyeŋiyion are nânŋâm heŋgemgoweï.

Yesu togom mem agatnenekbiapgât den.

¹³ Galama, luâk âmbâle Anutu bo nânŋaŋmai yâk âmâ momo kârikŋe mombai aregât nânŋâm hamewakmâ biwiyene umatŋe akto hanyene bokto indem tâgâiak akmai. Manmâ indem kambiam bâle akmâ manmai. Dâ ye âmâ hain akbâigât siâkâ makyeŋienŋe nânŋâŋet.

¹⁴ Nen Yesu mondo hangombiâ sumânba agalep are nânŋâmaen aregât Anutuŋe Yesugât kâmot bikŋe mombiâ hanyeŋguyi are momoŋânba goaŋyekto agatbiâ Yesu olop huŋgun yeŋgimbo purik katbai. Aregât okot bâle bo nânŋâyeŋgiwei.

¹⁵⁻¹⁶ Amâ hin. Humonenŋe maknengiepgât makyeŋien. Anutuŋe bâin dâm kot kondo aŋelo yeŋgât humo konokŋe Anutugât lâmun waito mun humo indembo âmâ sop ain amâ Humonenŋe denŋe kârikŋande ikinŋe himbim hepunmâ gewiap. Dâ nen bikŋe boâk mombaenân âmâ Humonenŋe

togowiap ain âmâ luâk âmbâle Yesugât kâmolân gâtne emelâk moyi arekne son agatbai.

¹⁷ Hain akbiâ âmâ hamiyenân luâk âmbâle golâ bikne manbaen amâ yâk olop hamandat kâlegen ain mendu agum Humonenne togombo olowâk himbimân âgâm manbaen. Ain Humo olop dondâne manmâ âgâwaen.

¹⁸ Are âlepne. Bâin den irekne galalupyene mem biwiene manmâ kârikne ketugu yekbei.

5

Yesu pututugâk togowiapgât biwi owâim kinbaen.

¹ Galama, Humonenne togowiap are lâuwâne makyenjenne nângânet. Humonenne Yesu togowiapgât sopne aregât keine emelâk nângâyi aregât den makyenjim kulem esenne kulem-gowaengât âi lâuwâne bo tatâp.

² Gârâmâ yeñeak yu nângâi are Humogât sopne amâ luâk kâmburâne hândâknân boâk nângâmbiân togomai dop hainâk

³ luâk âmbâle hândâk kâlegen manmai are, “Nen âlepne tatenne kambiamnenne sândugem âgâwiap.” dâmbiâ âmâ ainâk Humonenne purik kato hilip yenju yengugât dopne dowâk yâk yengâlân miawakbiap. Akto âmbâlene nanañ memberâm hâk hilâlâm akmai dop hainâk umatne humo miawak yengimbo hepunakmâ bo ariwai.

⁴ Gârâmâ galalupne, ye hândâknân bo tatâi aregât luâk kâmburâne togomai dop hainâk Yesu purik katbiap sopne are yâk bo nângâmbiâ miawak

yeŋgimbo otneyeŋe ariwiap. Dâ ye âmâ hain bo akbai.

⁵ Ye âmâ hârok pagalenjân akto dewutân manmai. Akto nen hârok omoŋ me hândâk kâlegen bo manmaen.

⁶⁻⁷ Haingât luâk âmbâle yânŋe asinŋ yeye amâ hândâkŋânâk yemai akto luâk âmbâle tu kârikŋe nem âmâ hândâkŋân gulip akmai. Nen hain akbâengât kambiam nenŋe damunŋe aktenŋe pâlâmŋe bo akto âmâ tu kârikŋe bo nendenŋe âmâ nânŋâ nânŋânŋe hulaŋ akbiâp.

⁸ Akto nen hilâmŋât luâk âmbâle nânŋâm heŋgemgoenŋe kambiamnenŋe âlepŋeâk talâk dâm biwinenŋe Humogâlânâk katenŋe kinbiâp. Akto Humo olop âlepŋe maniâm. Akto tembe lokone, “Diŋennân erânekbâi.” dâm diŋennaet peke luguakmap nen dop hainâk kambiamnenŋe âlepŋeâk talâk dâm biwinenŋe Humogâlânâk katenŋe kinbiâp akto Humo okot âlep agaŋne. Akto tembe lokone kautne kom hionbopgât dâm kautyenjân irimut kârikŋe kaunmai nen dop hainâk nânŋâ nânŋânŋe gulip akbop dâm Anutuŋe bunewâk heŋgemgo nenekbiap are miawagâk dâm lâmgomaen.

⁹ Akto Anutuŋe nen âmâ ikinŋe kâmot dâm oloŋnenekto Yesugât biwinenŋe kalion aregât kuk bo aknengiwiap. Hingât oloŋnenegep. Humonenŋe Yesu Kristo arekŋe heŋgemgonenekbiapgât oloŋnenegep.

¹⁰ Akto Humonenŋe Yesu Kristo arekŋe, nen yâk olop mannegât nengât akmâ moep aregât purik katmâ gewiawân mombaen me hânân manbaen nen hârok agatmâ yâk olop golâ manmâ âgâwaen.

11 Haingât ye biwiyenê kârikneâk kinbiâp dâm maganji goanji akmai hainâk ye galalupyenê den âlepneâk makyenjimbiâ biwiyenê kârikneâk kinmâ âgâwiâp.

Damunlupnenne yengât amukyenân manbaen.

12 O galama, den siâ ire wârakmâ makyenjenne nângânet. Humonenne arekne damunlupyenê katyekto kinmâ hutyenân manmâ âi mem Humogât keine makyenjim biwiyenê gulip akbop dâm den kârikne makyenjimai yâk yengât yekbiâ bo gewiâp. Gârâmâ yâk yengât den nângâm amukyenân manbei.

13 Akto damunlupyenê âi memai aregât okot âlep akyenjim lau lokoyenjim hanâk amukyenân manbei. Akto yengât hutyenân kuk hengân miawakbop dâm gala aganjim biwi konok akmâ manbei.

Konam bo akbaen.

14 O Galalupne, yengât den kârikne hin ye makyenjiengât yengât hutyenân luâk âmbâle siâ konam akbiâ makyenjim kârikne ketugu yeknet. Akto luâk âmbâle wan me wan hârok hamep akmai are tân yengumbiâ biwiyenê kârikneâk kinmâ âgâwiâp. Akto luâk âmbâle hâkyenê yeukne aktâp are hainâk tân yengunet. Akto luâk âmbâle hain akmai are titnan titnan yaiwâk akyenjiwei.

15 Akto luâk âmbâle bâlenê akyenjimbiâ âmâ hainâk bâlenê bo akyenjim âmâ âlepneâk akyenjinet. Dâ hin akbei. Sop ârândânâk agak meme âlepne akmâ gala akyenjiwei. Akto bikne bo potatyekmâ âmâ luâk âmbâle hârok yengâlâk akbei.

16 Akto hokboâk hokboâk mâru humo akbei.

17 Akto hokboâk hokboâk Anutu ulilañbei.

18 Akto Anutuñe Yesu Kristogât akmâ nângât kâmot nâ mepaine membei dâm egâlianmap aregât wan me wan âlepñe me umatñe miawak yengimbo ainâk Anutu okot âlep ağanmâ mepaimñe membei.

19 Akto Anutugât Heakñe kâlâp hinare are bo limbâpkowei.

20 Akto luâk âmbâle agatmâ Anutuñe wan me wan akbiap aregât den makbiâ ye den are bo hâkân akbei.

21 Akto den are miawakto yeâmâ hârok dowâk bo membei. Dâ hin akbei. Den are nângâm heñgemgom ire âmâ âlepñe ire âmâ bâleñe hain dâm den potatbei. Hain potatmâ den akto agak meme âlepñe pañâk mem manmâ

22 den bâleñe akto agak meme bâleñe hepunbei.

Den bâiñe.

23 O Galalupne, nenñe yengât Anutu hin ulilañden, Anutuñe kambiam nenñe mem âlepñe ketugumbo sândugemap yâkñe meyekmâ ârândân hârok ketugu yekbiâp. Hain akto benñe Humonenñe Yesu Kristo are purik katmâ lâuwâñe togowiawân han biwiyenñe âlepñeâk kindo ekto ârândân akbiapgât ulilañden.

24 Akto Anutuñe oloñ yekmap arekñe âmâ ârândânâk hârok akmap aregât wan me wan hain miawak yengiwip.

25 O Galama, yeñe hainâk nengât Anutu ulilañbei.

26 Akto ye hârok gala konok akmâ lokom mangan akbei.

²⁷ Nâ Humogât kârikɲân kinmâ hin maktân. Ye nâ yu kulengoân ire mem âmâ hainâk Yesugât kâmolân gâtɲe hârok oyaɲbiâ nâɲgâwei.

²⁸ Akto Humonenɲe Yesu Kristo arekɲe damun-yeɲe akmâ okot âlep akyeɲgiâkgât ulilaɲmaen.

Yusugât Pat Âlep Den
The New Testament in the Timbe Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Timbe long Niugini

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Timbe

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

03f82704-6ad1-5094-a78e-e240d9f2d4f8